

'Akakitekite'anga nō runga 'i te maki manako-ngarongaro, 'ē te turu'anga

Cook Islands

Kia Orāna tātou 'i te aro'a mā'ana'ana 'ō tō tātou Atua

Ko teia pēpa 'akakitekite'anga, nō tēta'i 'ua atu e mātakutaku nei 'i te maki manako-ngarongaro, mē kore ra, tē 'inangaro nei kia ma'ata atu 'i te kite nō runga 'i te maki manako-ngarongaro. Tē vai 'okota'i 'ua nei te tauturu, nā roto 'i te tāniuniu'anga atu. 'Aere atu 'ākara'ia ki runga 'i te www.alzheimers.org.nz mē kore ra, 'e tāniuniu atu 'i te 0800 004 001, nō tēta'i atu au 'akakitekite'anga, 'ē te turu'anga.

'Ea'a te maki manako-ngarongaro?

Ko te maki manako-ngarongaro, ko te kupu tēia 'ē tā'anga'anga'ia ana, 'ei 'akamārama 'i te au 'akairo-maki (te kite'anga 'i te tū 'ō te manamanatā kōpapa, mē kore, manako), tei 'akatupu'ia nā roto 'i te tauī'anga 'i te 'anga'anga 'anga 'ō to tātou roro. Ko te maki Manako-Tā'ī te maki kitea putuputu rava 'ia atu 'i raro ake 'i te maki manako-ngarongaro.

Ka tū'ia tēta'i 'ua atu tangata 'i te maki manako-ngarongaro. 'I te tangata e pākarikari atu ra, ko te ma'ata atu 'ia 'i te 'irinaki'anga ē, ka tū'ia rātou 'i te maki manako-ngarongaro.

Ko te au 'akairo-maki kitea putuputu rava 'ia atu, koia 'oki, ko te tauī'anga 'i roto 'i te 'akama'ara'anga, te manako'anga, te raverave'anga, te tū tangata, 'ē te tūranga ngākau. Ka kino atu te au 'akairo-maki mē kake te tauī'anga 'i roto 'i te roro ki runga.

Tūkēkē te maki manako-ngarongaro 'i roto 'i te tangata tātakita'i – te mea kitea'ia te tū, 'e te viviki 'i te tauī'anga.

Te au 'akairo-maki 'i te 'akamata'anga

'E mea ngatā te kite 'i te au 'akairo, 'ē te au 'akairo-maki 'ō te maki manako-ngarongaro. 'E ma'ata te au maki tē ka 'akatupu 'i te au 'akairo-maki, mei te maki manako-ngarongaro rāi. Ka rauka tēta'i o teia au maki 'i te rapakau. Nō reira, 'e mea tau, kia 'aere ki kō 'i tō'ou taote, mē kore ra, 'i tō'ou ngā'i rapakau'anga maki, mē tē mātakutaku ra koe. Mē kitea ē kua tū'ia koe 'i te maki manako-ngarongaro, ko tōna 'āite'anga, ka rauka vave te tauturu iā koe. Ka rauka iā koe te turu'anga, te 'akakitekite'anga, te vairākau'anga, 'ē te tuātau nō te parāni'anga.

Te tūke 'i te ngaropōina'anga, 'ē te ngaro'anga 'ō te manako

E mea pu'apinga kia mārama ē, 'ea'a tikāi te maki manako-ngarongaro, 'ē, 'ea'a tikāi te au mea, kāre 'i te maki manako-ngarongaro. Ka ngaropōina rāi ia tātou tēta'i au mea, ia tātou e pākarikari mai ra. Kāre tē reira 'i te 'āite'anga ē, tē tū'ia nei tātou 'i te maki manako-ngarongaro.

Te au 'ākara'anga 'ō te au 'akairo 'akamatakite'anga 'ō te maki manako-ngarongaro:

- Tēta'i ngaropōina'anga koi tupu 'ua ake nei, tei 'akatupu manamanatā 'i roto 'i te ora'anga tangata 'i te au rā
- Te ngatā 'i te rave'anga 'i te au mea tei mātau'ia, mei te tunu kai, mē kore ra, te tūtaki pīra
- Te au manamanatā 'i roto 'i te tuatua'anga
- Te topa'anga, me kore, te pu'apinga-kore 'ō te vāito'anga/'akavā'anga
- Te au tauī'anga 'ō te tū tangata, 'ē tā rātou ka rave, mei te riri 'ē te aue ngō'ie, 'i roto 'i te au tūranga 'ōu

Te au tū maki manako-ngarongaro

Ko te ngā tū maki kite putuputu'ia 'ō te maki manako-ngarongaro:

• Te maki Manako-Tā'īī

Ko teia te maki kite putuputu rava 'ia atu 'ō te maki manako-ngarongaro. Mei te rua 'i roto 'i te toru tangata tei tū'ia 'i te maki manako-ngarongaro, 'e maki Manako Tā'īī tō rātou. Kua ō atu ki roto 'i te au tauī'anga tei kitea'ia mai 'i roto 'i te roro, te emi'anga 'ō te roro, 'ē te 'akama'ata atu 'anga 'i te au porotīni taukore (pū-ro'ero'e, 'ē te pū-tā'īī).

- **Te maki manako-ngarongaro Uaua Toto**

Ko teia te rua 'ō te maki kite putuputu rava 'ia atu 'ō te maki manako-ngarongaro. Nā te rava-kore 'ō te toto ki roto 'i te roro, 'ē 'akatupu ana 'i tē reira. Ka tupu pō'itirere 'ua te 'akairo-maki 'i muri 'ua ake 'i tēta'i maki-uti, me kore ra, ka tupu mārie 'ua, 'i te maki 'i roto 'i te au uaua tari-toto 'ē pakari mai ra.

Te piri'anga 'ō te kōpū tangata ki te maki manako-ngarongaro

Ko tēta'i au tū maki manako-ngarongaro, 'e piri'anga tō rātou ki te kōpū tangata. Mei te ta'i 'i roto 'i te toru tangata tei tū'ia 'i te maki Manako-Tā'ī, 'ē piri'anga kōpū tangata tō rātou, (metua, tungāne, mē kore ra, tua'ine), tei tū'ia, mē kore ra, tei tū'ia ana 'i te maki manako-ngarongaro. Kāre te maki manako-ngarongaro 'i te maki kōpū tangata 'i te au taime ravarāi, 'ē ko te ma'ata'anga 'i te tangata, kāre teia maki 'i roto 'i te kōpū tangata.

Nō tēta'i 'ua atu manatā nō runga 'i te maki manako-ngarongaro 'i roto 'i te kōpū tangata, komakoma atu ki tō'ou taote. 'E ma'ata te au tūranga tē ka rauka kia rapakau'ia, tē ka 'akatupu 'i te 'akangaropōina'anga, te 'akapōpōiri'anga manako, 'ē te 'akama'ara'anga.

'Akakitekite'anga, 'ē te turu'anga

Mē tē manatā ra koe, mē kua tū'ia koe, mē kore ra, tēta'i atu tangata kua kite koe, 'i te maki manako-ngarongaro, komakoma atu ki tō'ou taote, mē kore ra, ki tō'ou ngā'i rapakau'anga maki.

Me kite koe ē, kua tū'ia koe 'i te maki manako-ngarongaro, tē vai nei te tauturu. 'E ma'ata tā te Alzheimers NZ au rāvenga tauturu nō runga 'i te maki manako-ngarongaro. Kā pa'u atu tēia au rāvenga tauturu 'i te ma'ata'anga 'ō tā'au au ui'anga.

Te puka Nō Runga 'i te maki Manako-Ngarongaro: Kaveinga nō te au tangata kua kitea ē, kua tū'ia 'i te maki manako-ngarongaro (**About Dementia: A guide for people diagnosed with dementia**), ka 'ōronga mai tē reira 'i te au 'akakitekite'anga:

- Ea'a te maki manako-ngarongaro
- Te au 'akairo 'akamatakite'anga vave, 'ē te vāito'ia'anga
- Te ora'anga meitaki 'ō te roro, 'ē te 'akatopa'anga 'i te tūranga 'ēkōkō

- 'Ea'a te turu'anga 'ē vai nei
- Te parāni'anga nō te tuātau ki mua

Meitaki ma'ata.

Translation

Te Pūtahi Whakawhiti Reo | The Translation Service
Te Tari Taiwhenua | Department of Internal Affairs

Translation Review

Centre for Pacific Languages

'E 'akako'uko'u'anga anake 'ua teia pēpa 'akakitekite'anga, 'ē kāre 'i te mono 'i te arataki'anga tūkatau. 'E mea tau kia kimi tēta'i 'ua atu tangata tei tū'ia 'i te maki manako-ngarongaro, mē kore ra, 'i te ngaro'anga manako (pērā katoa te kōpū tangata/whānau 'ē tēta'i atu aronga turu) 'i te arataki'anga tūkatau nō runga 'i tō rātou 'ua'ōrāi tūranga. Kāre te Alzheimers New Zealand 'ē tau kia 'aka'apa'ia no tēta'i tārevakē, mē kore ra, tēta'i 'apinga tei 'akaruke'ia 'i roto 'i teia tātā'anga, nō te mako-kore, me kore ra, 'i tēta'i 'ua atu. Kua tātā'ia teia peapa 'akakitekite'anga, 'i roto 'i te mata'iti 2023.

'Aere atu 'ākara'ia te **www.alzheimers.org.nz** mē kore ra, tāniuniu'ia te nūmero **0800 004 001** nō tēta'i atu au 'akakitekite'anga, 'ē te turu'anga.